

Közzététel: 2019. október 10.

A tanulmány címe:

A Statisztikai Szemle habitus-metria diskurzusára alapozott scenárió

Szerzők:

Dobos Imre, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem egyetemi tanára
E-mail: dobos@kgt.bme.hu

Michalkó Gábor, a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára
E-mail: gabor.michalko@uni-corvinus.hu
a CSFK Földrajztudományi Intézetének tudományos tanácsadója
E-mail: michalko.gabor@csfk.mta.hu

Nováky Erzsébet, a Budapesti Corvinus Egyetem professor emeritája
E-mail: erzsebet.novaky@uni-corvinus.hu

Sasvári Péter, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem egyetemi docense
E-mail: sasvari.peter@uni-nke.hu

DOI: <https://doi.org/10.20311/stat2019.10.hu0972>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Statisztikai Szemle c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

1. A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
2. A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, térítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
3. A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
4. A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, hasznoszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
5. A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
6. A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„*Forrás: Statisztikai Szemle c. folyóirat 97. évfolyam 10. számában megjelent, Dobos Imre, Michalkó Gábor, Nováky Erzsébet, Sasvári Péter által írt, 'A Statisztikai Szemle habitus-metria diskurzusára alapozott scenárió' című tanulmány (link csatolása)*”

7. A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

Dobos Imre – Michalkó Gábor – Nováky Erzsébet – Sasvári Péter

A *Statisztikai Szemle* habitus-metria diskurzusára alapozott scenárió

A scenario based on the discourse opened by
Statistical Review on the habilitation process

DOBOS IMRE, a Budapesti Műszaki és Gazdaság-
tudományi Egyetem egyetemi tanára
E-mail: dobos@kgt.bme.hu

MICHALKÓ GÁBOR, a Budapesti Corvinus Egyetem
egyetemi tanára
E-mail: gabor.michalko@uni-corvinus.hu
a CSFK Földrajztudományi Intézetének
tudományos tanácsadója
E-mail: michalko.gabor@csfk.mta.hu

NOVÁKY ERZSÉBET, a Budapesti Corvinus Egyetem
professor emeritája
E-mail: erzsebet.novaky@uni-corvinus.hu

SASVÁRI PÉTER, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem
egyetemi docense
E-mail: sasvari.peter@uni-nke.hu

A tudományos életpálya mérföldköveinek elhelyezése az adott diszciplínához tartozó közösség korifeusainak felelőssége, munkájuk során a mérés legalább annyira fontos, mint az eredményekről szóló diskurzus. A *Statisztikai Szemle* a közelmúltban nyitott szakmai párbeszédet a hazai gazdaságtudományi felsőoktatásban lebonyolítandó habilitációs eljárások publikációs követelményeinek meghatározásáról. Ebben a folyamatban a hazai habilitáltak közleményjegyzékének matematikai-statisztikai módszerekkel történő feldolgozása és a nemzetközi felsőoktatási gyakorlat összehasonlítása egyaránt teret kapott. Jelen tanulmány a magyarországi gazdaságtudományi doktori iskolák vezetőinek habilitációval kapcsolatos véleményéből kiindulva veszi górcső alá a szakpolitikai és jogszabályi környezetet, valamint a kelet-közép-európai régió versenytársainak tudományos teljesítményét, és ezekre alapozva igyekszik a habilitáció intézményének jövőjét meghatározni.

TÁRGYSZÓ: habilitáció, tudománymetria, jövőkutatás

Each discipline's leaders are responsible for determining the milestones of the scientific careers in that certain discipline; during this work the measurement is just as important as the discourse surrounding the results. *Statisztikai Szemle* has recently opened an academic discussion in determining the requirements for publishing in domestic habilitation processes in economics. In the study, a method of mathematical statistics is used to process previous publications of those who have habilitated in Hungary and comparison between international higher education practices also takes place. The opinions of the leaders of Hungarian doctoral economic schools regarding

habilitation are considered to closely examine the policy and regulatory environment, and the scientific performance of the Central and Eastern European regions. The future of the institutions of habilitation is determined based on these results.

KEYWORD: habilitation, science metrics, future research

Jelen tanulmány szerzőgárdájának magja fél évtizede foglalkozik elmélyültebben a magyarországi felsőoktatás rendszerváltozást követő korszakának habilitációs eljárásaival, különös tekintettel a „habilitált doktor” cím elnyeréséhez szükséges publikációs követelményekkel (Dobos–Michalkó–Nováky [2016], [2017], [2018], [2019]). Tekintettel arra, hogy a szerzők elsősorban a gazdaságtudományi felsőoktatáshoz kötődnek, vizsgálataik fókuszában az e diszciplínához tartozó kutatói közösség teljesítményének mérése áll, ugyanakkor a felsőoktatás egészére vonatkozó, rendszerszintű kérdéseket is érintenek. A kutatói team vonatkozó eredményei a *Magyar Tudomány* és a *Statisztikai Szemle* hasábjain láttak napvilágot, utóbbi folyóirat több alkalommal is felvállalta a nívós hozzászólásokban megtestesülő, a kollektív tudást gazdagító vita közreadását. A szerzők 2018-ban Szentes Tamás akadémikus megjegyzéseire reflektálhattak, 2019-ben pedig az ország gazdaságtudományi doktori képzéseit reprezentáló profeszszorok értékes véleményével szembesülhettek. A tanulmányban fellelhető gondolatokat Dusek [2019], Balaton [2019], Demeter [2019], Fertő [2019], Kiss [2019], Popp [2019], Török [2019], Vastag [2019] habitus-metriával kapcsolatos állásfoglalásai inspirálták, amelyhez elengedhetetlen katalizátorként vegyültek Sasvári Péter, a tudományos teljesítmény mérésével foglalkozó egyik legelismertebb hazai szakember számításai. A munka egy diskurzusalapú szcenárió, amely multidiszciplináris szemléletű, széles körű kommunikációra és információbázisra épül, több alternatív jövőt figyelembe véve körvonalazza a valószínű jövőt (Kristóf [2002]). Az eredmények elsősorban a döntéshozásra hatást gyakorló tudománymenedzserek nézetein alapulnak, továbbá figyelembevételre kerülnek a jogszabályi környezettel, a felsőoktatás-politika stratégiai célkitűzéseivel, az akadémiai szféra reálfolyamataival és a nemzetközi versenytársak tudományos teljesítményével kapcsolatos ismeretek is.

1. Szakpolitikai környezet

A *Statisztikai Szemle* hasábjain 2019 májusában megjelent, habitus-metriával foglalkozó tanulmány (Dobos–Michalkó–Nováky [2019]) kézirat az előző év végén zárult, amikor még csak körvonalazódott az MTA (Magyar Tudományos Akadémia)

kutatóhálózatának átalakításával kapcsolatos kormányzati szándék, és a „Fokozatváltás a felsőoktatásban” című stratégiai dokumentumban¹ foglalt célkitűzések megvalósítását az EMMI (Emberi Erőforrások Minisztériuma) koordinálta. E sorok írásakor az MTA kutatóhálózatát – a törvény² értelmében – az ELKH (Eötvös Loránd Kutatási Hálózat) vette át, a felsőoktatás irányítása pedig az ITM-hez (Innovációs és Technológiai Minisztérium) került.³ A végbement szervezeti átalakulások jelentős befolyást gyakorolhatnak a habilitáció intézményének megítélését és sorsa további alakulását illetően. Az MTA kutatóhálózata az EMMI-vel kötött megállapodás⁴ értelmében eddig is szoros kapcsolatot ápolt a felsőoktatással, amely nemcsak a közös kutatóműhelyekben, kutatási projekteknél, hanem a kutatóhálózat munkatársainak az oktatási feladatokban (alap- és mesterképzés, szakirányú továbbképzés), a tehetséggondozásban (tudományos diákköri mozgalom) és a tudományos utánpótlásnevelésben (doktori képzés) is megmutatkozott. Az ITM a felsőoktatás versenyképességének erősítése érdekében minden bizonnyal továbbra is szorgalmazni fogja az ELKH és az egyetemek, főiskolák együttműködését, a nemzetközi kutatási teljesítményt nyújtó kutatók minél nagyobb arányú bekapcsolódását a képzési feladatok ellátásába. Mivel jelenleg az oktatói életpálya megkerülhetetlen mérföldköve a „habilitált doktor” cím megszerzése, ezért a karrierúton történő sikeres előrehaladás érdekében várható – sok helyen az egyetemi docensi, illetve tanári kinevezést gyakran blokkoló – habilitációs eljárás funkciójának újragondolása. A habilitáció nem csupán a kutatóintézetek és a felsőoktatási szféra közötti, felettébb kívánatos átjárás viszonylatában képviselhet olykor nehézséget, hanem bizonyos esetekben a nemzetköziesedést is hátráltathatja. Akár külföldi, akár jelentős nemzetközi tapasztalatokat szerzett magyar állampolgárságú oktatók hazai egyetemeken történő alkalmazásakor a munkáltatók szembesülnek a professzori kinevezéshez elvárt habilitáció szükségességével. A MAB (Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság) felsőoktatási törvényre építő iránymutatása⁵ szerint ugyan a nemzetközi felsőoktatási tapasztalatokkal rendelkező, egyetemi tanári címre pályázónak nem szükséges a habilitáció megléte, az intézményi kinevezési folyamatokban nemkívánatos feszültséget generálhat az attól való eltekintés. Ha az ITM gyorsítani kívánja a hazai felsőoktatás nemzetközi pályára állításának sebességét, előbb-utóbb várható a habilitáció kérdés-

¹ Fokozatváltás a felsőoktatásban – A teljesítményelvű felsőoktatás fejlesztésének irányvonalai. <https://www.kormany.hu/download/d/90/30000/fels%C5%91oktat%C3%A1si%20koncept%C3%B3.pdf>

² 2019. évi LXVIII. törvény a kutatás, fejlesztés és innovációs rendszer intézményrendszerének és finanszírozásának átalakításához szükséges egyes törvények módosításáról.

³ Az EMMI sajtóközleménye a felsőoktatás átadásáról az ITM részére. http://os.mti.hu/hirek/147373/az_emberi_eroforrasok_miniszteriuma_kozlemenye

⁴ Megállapodást kötött az MTA és az EMMI a felsőoktatás és a kutatás fejlesztéséért. https://mta.hu/mta_hirei/mta-emmi-egyuttmukodesi-megallapodas-106543

⁵ Útmutató egyetemi tanári pályázat összeállításához és értékeléséhez (A MAB Testületének 2019/5/VII/4. határozata) http://www.mab.hu/web/images/doc/akkreditacio/ET_utmutato_20190901.pdf

körének napirendre tűzése, mivel a professzori kinevezések kettős mércéje anomáliákat eredményezhet. A vizsgált probléma szakpolitikai kontextusát szélesíti továbbá az a tény is, hogy a 2020. évi felsőoktatási felvételi eljárásban alapképzésre, osztatlan képzésre csak olyan jelentkező vehető fel, aki legalább B2 szintű, általános nyelvi, komplex nyelvvizsgálattal vagy azzal egyenértékű okirattal rendelkezik, és legalább egy emelt szintű érettségi vizsgát tett, vagy felsőfokú végzettséget tanúsító oklevéllel rendelkezik.⁶ Egyes szakértők véleménye szerint 2020-tól jelentősen visszaeshet a hazai felsőoktatásba kerülő hallgatók létszáma, amely az érintett intézményekben foglalkoztatási nehézségeket generálhat (Varga [2018]). Mivel a habilitációs eljárás egyik pillére a tudományos teljesítmény megítélése, a több intézményben is prognosztizálható oktatói terhelés csökkenése elvileg lehetőséget biztosít az erőforrások – színvonalas publikációkban testet öltő – kutatási tevékenység irányába történő átcsoportosítására. A hatályos jogszabályi környezet az ún. közalkalmazotti bértábla egyetemi, főiskolai oktatóinak besorolásával továbbra is támogatja a „habilitált doktor” cím megszerzését, az egyetemi docensek esetében az egyetemi tanári alapbér 85 százalékát, a főiskolai tanárok kapcsán 90 százalékát biztosítja az érintett munkavállalói körnek, vagyis kettős egzisztenciális ösztönző rendszerrel (magasabb bér és a professzorrá válás lehetősége) motiválja habilitációra az arra érdemeseket.

2. Gazdaságtudomány-menedzseri nézőpont

A negyedszázados múlta visszatekintő habilitáció intézménye⁷ folyamatosan a tudománypolitikai diskurzus fókuszában volt, leggyakrabban a nagydoktori címhez való viszonyáról, az egyetemi autonómiában betöltött szerepéről és az eljárás, különösen a tudományos teljesítmény mérésének sajátosságairól értekeztek a szakértők (Berényi [1995], Zalai [2006], Hamza [2014]). Mivel a habilitációval kapcsolatos jogszabályi környezet meglehetősen tág teret enged az eljárás lebonyolítására jogosult egyetemeknek, a belső szabályozások megalkotásában és az ún. habitusvizsgálat⁸ koordinálásában érintett doktori iskolák vezetői kulcsfontosságú szerepet töltenek be a habilitációs eljárás minőségének biztosításában. Az egyetemek különböző szintű doktori tanácsaiba delegált tudománymenedzserek habilitációval kapcsolatos attitűdje és elvárásrendszere nemcsak lokálisan (provinciálisan) határozzák meg a „habilitált doktor” cím megszerzésének körülményeit, hanem – felkért szakértőként, bizottsági tagként, az akadémiai szférát reprezentáló testületek aktív véleményformá-

⁶ 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet a felsőoktatási felvételi eljárásról.

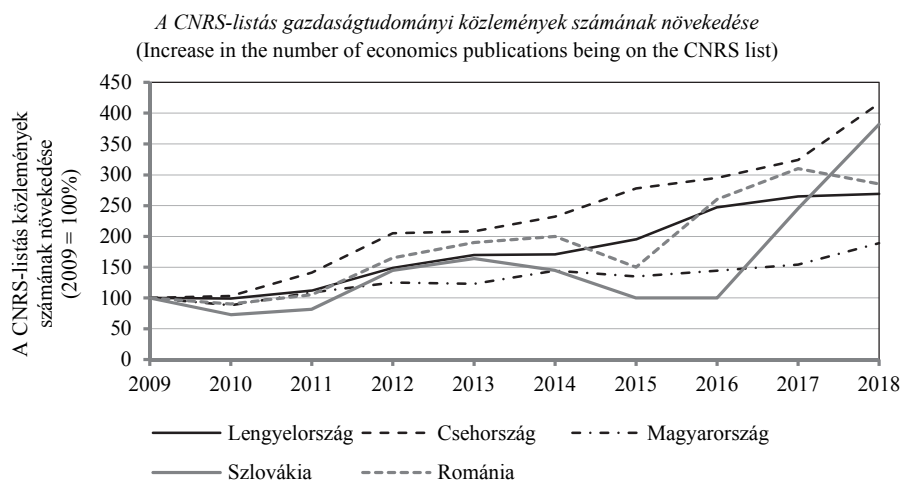
⁷ 1993. évi LXXX törvény a felsőoktatásról.

⁸ A habitusvizsgálat során felkért szakértők értékeli a „habilitált doktor” címre pályázó addigi felsőoktatási és tudományos teljesítményét.

lőiként – országos hatásúak. A gazdaságtudományhoz kötődő influenszerek (kutató-intézetek, műhelyek, doktori iskolák, szerkesztőségek vezetői) egyrészt a tudománymetria eszköztárának alakítóiként és a mérőapparátus felhasználóiként (elemző, értékelő folyamatok résztvevőiként) felelősek a habilitációs eljárás statisztikai korrektségéért, másrészt a praxisorientált diszciplína inkluzivitásáról sem felelhetnek meg, vagyis az üzleti élet képviselőinek is helyet kell biztosítaniuk a tudomány szentélyében. Ennek a látszólag skizofrén állapotnak a feloldása egyre inkább megkerülhetetlen, mivel a vállalati szférából érkező, a gazdaságtudományi felsőoktatásnak nélkülözhetetlen (korszerű) tudást nyújtó gyakorlati szakemberek akadémiai karrierpályájában, professzorrá válásában a habilitáció jelenleg szinte megugorhatatlan magasságot képez. A habilitáció kérdésköréhez a *Statisztikai Szemle* 2019. májusi számában hozzászóló gazdaságtudományi-menedzserek egy része magának a habilitáció intézményének a létjogosultságát is megkérdőjelezi, hiszen az egyetemi autonómia minden intézményben létrehozta azokat a mérési arzenálokat (lásd foglalkoztatási követelményrendszerek), amelyek alapján az egyes oktatói, kutatói munkakörök betöltésének feltételeit meghatározták. Amíg a habilitációban nincs országosan egységesített elvárásrendszer, garancia sincs arra, hogy a „habilitált doktor” cím uniformizált minőséget biztosítsa. Ugyanakkor az állásfoglalásukat közreadó egyes szakértők arra is rámutatnak, hogy meglehetősen aggályos ugyanabban az intézményben habilitálni, amely oktatóként, kutatóként (esetleg vezetőként) foglalkoztatója a pályázónak (azokról az esetekről nem is beszélve, ahol a pályázó egyetemista korától, akár 20-30 év óta kötődik az intézményhez). A habilitációról szóló diskurzus szerves része az egyetemi tanárrá válás folyamata, amely Magyarországon sokáig az MTA doktora címhez kötődött, azonban a professzori generációváltás demográfiai kényszerűsége felülírta a szokásjogot, és az utóbbi időkben a MAB számtalan esetben támogatott olyan egyetemi tanári pályázatot, amelynek benyújtója nem rendelkezett a nagydoktori címmel. A *Statisztikai Szemle* hasábjain közös gondolkodásra vállalkozó tudománymenedzserek egy csoportja konverz módon közelít a kérdéshez, nem az egyetemi tanárrá váláshoz várná el az MTA doktora cím meglétét (ez különösen a gazdaságtudományban csökkentené a professzori kinevezések dinamikáját), hanem a habilitációs pályázatot benyújtó számára javasolja megfogalmazni a széles körű szakmai-tudományos konszenzuson nyugvó nagydoktori követelményrendszer bizonyos mértékű teljesítését. Megállapítható tehát, hogy az egyetemekhez kötődő gazdaságtudomány-menedzserek habilitációval kapcsolatos nézőpontjában hármasság rajzolódik ki, egyrészt a közreműködésükkel kidolgozott elvárásrendszer betartásának őrzői (minőségbiztosítási aspektus), másrészt a személyükben is reprezentált szervezet (értsd egyetem és akadémiai diszciplína) működőképességének megtartásában, kitüntetetten a humánerőforrás biztosításában érdekelt mentorok (szervezeti aspektus), harmadrészt az üzleti élet képviselőinek integrálásáért felelős közösségépítők (praxisorientált aspektus).

3. Nemzetközi kitekintés

Annak ellenére, hogy a habilitáció több európai uniós országban is a felsőoktatási életpálya szerves része, akár a határokon átnyúló oktatói, kutatói mobilitásban, akár az egyén vagy az intézmény teljesítményének nemzetközi megítélésében csekély szerepet játszó tényező. Pedig a habilitáció intézményének magyarországi bevezetésében minden bizonnyal közrejátszott az oktatói állomány teljesítményének nemzetközi térbe történő terelése, ezt a célt szolgálta a habitusvizsgálat során elvárt külföldi publikáció(k) megléte, illetve az idegen nyelven megtartott tudományos előadás előírása. Miközben a habilitáció kezdeti szakaszában sok esetben komoly nehézséget okozott a pályázó teljesítményének „nemzetköziesítése”, idővel magától értetődővé vált a kutatási eredmények megmértetése, és a biztos idegen nyelvtudásra építő prezentáció megtartása külföldi fórumokon. A habilitációs elvárások minden bizonnyal katalizálták a magyarországi felsőoktatás nemzetközi versenyképességét, elősegítették a rendszerváltozást követő évtizedek felzárkózási folyamatát, ugyanakkor a teljesítménymutatók vonatkozásában nem hoztak átütő eredményt. *Polónyi-Kozma* [2019] közelmúltban megjelent írása arra mutat rá, hogy a magyarországi egyetemek tekintetében – a versenyképességet garantáló anyagi ráfordítások hiányában – illúzió a világszínvonal (World Class University) elérésének megcélózása, azonban több élenjáró intézmény (Flagship University) kialakítása abszolúte realitás.

Forrás: CNRS (Centre national de la recherche scientifique – Nemzeti Tudományos Kutatási Központ), Scopus (Sasvári Péter gyűjtése).

Ha a magyarországi gazdaságtudomány nemzetközi publikációkban testet öltő eredményességét a növekedési képesség oldaláról vizsgáljuk, az utóbbi évtized tekin-

tetében – regionális összehasonlításban – komoly lemaradásban vagyunk. A legnagyobb franciaországi, egyben a világ vezető tudományos kutatóközpontjainak egyike, a CNRS évről évre közreadja a SJR (Scimago Journal Rank) adatbázisában szereplő folyóiratokon nyugvó saját listáját, amelyen belül a közgazdaság és a menedzsment (Economics and Management) önálló szekciót képvisel.⁹ Ebben a szegmensben 2018-ban magyarországi intézményi affiliációval 108 közlemény jelent meg, lengyelországgal 250, csehországgal 154, minket a román (57) és a szlovák (42) kollégák követnek. Az abszolút számokon nyugvó régiós dobogós helyezés mellett a versenyben való pozícióinkat sokkal árnyaltabban fejezi ki a 2009 óta elért növekedésünk mértéke, amely alapján azonban az utolsók vagyunk. Közel egy évtized alatt a lengyelek 416, a szlovákok 382, a románok 285, a csehek 269 százalékos növekedést értek el, a magyar közgazdasági és menedzsment tudományi műhelyek mindössze 189 százalékosat. Természetesen sem az abszolút számokra, sem a növekedési rátára épülő mutatókból nem szabad messzemenő következtetéseket levonni, de azokat jelzésértékű figyelmeztetésként kell értékelni egyrészt az egyén tudományos életpályájának tervezése, másrészt a magyar tudományosság, nevezetesen a gazdaságtudományok menedzselése oldaláról. Éppen a Budapesti Corvinus Egyetemen 2015 óta zajló habilitációs követelményrendszer-fejlesztés folyamata mutatta meg leginkább, hogy a „habilitált doktor” címre pályázótól szükségszerű a nemzetközi mércével is jól mérhető SJR-listás folyóiratcikkek elvárása, mivel ennek hiányában egy hamis mérőföldkő elérése felé tereljük a jövő potenciális professzorait, és hozzájárulunk a nemzetközi versenyben való lemaradásunkhoz.

4. Összegzés

A „habilitált doktor” cím és a megszerzése érdekében létrejött intézményrendszer a magyar felsőoktatás rendszerváltozást követő évtizedeinek terméke, egy eligazodási pont, amely egyrészt iránymutatásul szolgál a tudományos életpályájukat tervezőknek, másrészt fogódzó a humán erőforrás-fejlesztésért felelős vezetőknek. A orosz és a szovjet hagyományokkal egyaránt rendelkező magyarországi felsőoktatás sosem idegenkedett a tudományos címetől, a különböző korszakokban felnövekvő nemzedékek akadémiai szocializációjának elengedhetetlen része volt a titulusok világában való eligazodás elsajátítása. A címek ma sem csak tekintélyt kölcsönöznek, hanem kézzel fogható anyagi előnyökkel, plusz jövedelemmel járnak, amely kellő motivációt jelent az egzisztenciájukat a hazai akadémiai szférához kötő mun-

⁹ <https://www.gate.cnrs.fr/spip.php?rubrique31&lang=en>

kavállalóknak. Ha elfogadjuk azt az axiómát, hogy a habilitáció a professzorrá válás előszobája, akkor az egyetemi tanári kinevezéshez elvárt követelményrendszer nemzetközi standardhoz igazításával lehet az oktatói-kutatói állományt (a faculty-t) rendszerszinten versenyképesebbé tenni. Természetesen a követelmények felszínfokozása önmagában nem célravezető, sőt kifejezetten kontraproduktív lépés, mert még azokat is eltántorítja a habilitációjuk kezdeményezésétől, akik amúgy képesek lennének az adott kutatói közösség mércéje szerinti teljesítményekre. A habilitációhoz vezető út oktatási oldalát a nemzetközi mobilitás támogatásával, a tudományos részét egy korszerű kutatásösztönző rendszer bevezetésével célszerű erősíteni. A nemzetköziesedés elősegítése érdekében megfontolandó a „habilitált doktor” cím mint bemeneti feltétel törlése az egyetemi tanári pályázatok bírálati rendszeréből, mivel a külföldiektől, illetve a külföldön érdemi felsőoktatási tapasztalatot szerzettéktől már most sem elvárható kritérium, a kettős mérce pedig csak galibát okoz. (Például a doktori, habilitációs eljárásokban gyakran előírás, hogy a bizottság elnöke vagy tagjai habilitáltak legyenek. Hogyan fogja a rendszer azokat az újdonsült professzorokat kezelni, akiknek a nemzetközi felsőoktatási előzményeikre való tekintettel nincs habilitációjuk? Egy jogszabály persze kimondhatja, hogy az egyetemi tanári kinevezéssel rendelkezőket habilitáltaknak kell tekinteni.) Pillanatnyilag csekély esély mutatkozik arra, hogy akár a gazdaságtudomány területén egységes habilitációs követelményrendszert vagy legalább valamifajta minimumot határozzanak meg az érintett doktori iskolák, amelynek háttérben többek között az áll, hogy ez sértené az autonómiájukat, sem a mércét már eddig is magasan tartó, sem a megengedőbb intézmények nem szeretnék a másik pólushoz igazodni. Az üzleti szférából érkező, az esetek többségében nélkülözhetetlen gyakorlati ismeretekkel, naprakész tudással rendelkező oktatók vonatkozásában a docensi kinevezéshez előírt habilitáció kifejezetten gyengíti a gazdaságtudományi képzést folytató intézmények versenyképességét, így ennek az elvárásnak a törlése feltétlenül kívánatos. Végül, de nem utolsó sorban számítani lehet arra, hogy a felsőoktatás fokozatváltásában elkötelezett szakpolitika a tradíciókra való tekintettel megtartja a „habilitált doktor” címet, de a hozzá kötődő foglalkoztatási korlátokat, illetve privilégiumokat mérsékelni fogja.

Irodalom

- BALATON K. [2019]: Reflexiók a „Habitus-metria” cikkhez. *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 466–469. old.
- BERÉNYI D. [1995]: Akadémiai doktori cím és egyetemi habilitáció. *Magyar Tudomány*. 102. köt. Új folyam XL. köt. 5. sz. 582–584. old.
- DEMETER K. [2019]: Legyen vagy ne legyen? – Gondolatok a habilitációról. *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 470–477. old.

- DOBOS I. – MICHALKÓ G. – NOVÁKY E. [2016]: Miért nincs királyi út a habitáció publikációs követelményeinek meghatározására? *Magyar Tudomány*. 177. évf. 11. sz. 1379–1390. old.
- DOBOS I. – MICHALKÓ G. – NOVÁKY E. [2017]: Habitáltak publikációs adatainak vizsgálata többváltozós statisztikai módszerekkel. *Statisztikai Szemle*. 95. évf. 7. sz. 669–691. old.
- DOBOS I. – MICHALKÓ G. – NOVÁKY E. [2018]: Szerzői megjegyzések Szentés Tamás „Reflexiók egy hatalmas munkát követelő vizsgálat adatainak értékelhetőségére” című dolgozatához. *Statisztikai Szemle*. 96. évf. 2. sz. 212–216. old.
- DOBOS I. – MICHALKÓ G. – NOVÁKY E. [2019]: Habitus-metria: a hazai gazdaságtudományi habitációs eljárások áttekintése nemzetközi összehasonlításban. *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 439–457. old.
- DUSEK T. [2019]: A mérés korlátairól a habitus-metria kapcsán. *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 458–465. old.
- FERTŐ I. [2019]: Gondolatok a habituseljárások értelméről a „Habitus-metria” című cikk kapcsán. *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 478–480. old.
- HAMZA G. [2014]: Az egyetemi autonómia reformjának kérdéséhez. *Magyar Tudomány*. 175. évf. 2. sz. 130–139. old.
- KISS É. [2019]: Konvergencia a hazai habitációs publikációs elvárásokban? – Reflexiók a habitus-metriára. *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 481–489. old.
- KRISTÓF T. [2002]: *A szcenárió módszer a jövő kutatásban*. Jövőtanulmányok 19. Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Jövőkutatási Kutatóközpont. Budapest.
- POLÓNYI I. – KOZMA T. [2019]: Az egyetemfejlesztés alternatívái. *Magyar Tudomány*. 180. évf. 9. sz. 1326–1336. old.
- POPP J. [2019]: Publikáljunk vagy habitáljunk? *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 490–497. old.
- TÖRÖK Á. [2019]: Habitáció: főirány vagy elkerülő útvonal? *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 498–503. old.
- VARGA J. (szerk). [2018]: *A közoktatás indikátorrendszere 2017*. MTA KRTK Közgazdaságtudományi Intézet. Budapest.
- VASTAG GY. [2019]: Habitatio – Persona non grata: Ne habitálj, publikálj! *Statisztikai Szemle*. 97. évf. 5. sz. 504–511. old.
- ZALAI E. [2006]: Az MTA doktora címre pályázók habitusvizsgálatának értékelése, 2001–2005. Magyar Tudományos Akadémia, IX. Osztály Gazdaságtudományi Minősítőbizottság. *Közgazdasági Szemle*. LIII. évf. Április. 380–386. old.